

Predhovor

Kniha Mgr. Anny Janů, Ph.D. predstavuje tematicky ucelebný súbor štúdií, ktoré sa zaoberajú problematikou duchovných zápasov a ich vplyvom na zdravie človeka. Autorka pracuje s komplexným pohľadom na človeka, ktorého predstavuje ako bio-psycho-socio-spirituálnu bytosť. Zameranie na duchovnú dimenziu človeka zdôrazňuje túto komplexnosť. Spirituálne procesy sú vždy zasadené do rámca celej osobnosti.

Kniha sa vyznačuje originálnym výskumom a spracovaním, vo viacerých ohľadoch je priekopnícka nielen v podmienkach Českej republiky, ale i v medzinárodnom rámci. Reflektuje najnovší výskum k skúmanej téme v domácom i zahraničnom prostredí a rozvíja ho vlastným smerom. Tri kapitoly knihy boli publikované ako samostatné štúdie v časopisoch indexovaných v databáze Web of Science: *Československá psychologie*, *Mental Health Religion & Culture* a *Journal of Health Psychology*. Skutočnosť, že úspešne prešli recenzným konaním, potvrdzuje kvalitu predloženého výskumu a jeho spracovania.

Kniha má prehľadnú štruktúru, jasne formulované ciele, jednotlivé časti na seba dobre nadväzujú a spájajú sa do zmysluplného celku. Aj komplexné pasáže sú napísané priamočiaro a zrozumiteľne, čitateľ sa v knihe dobre orientuje. Autorkin štýl je vecný a výstižný, predstavené analýzy môžu inšpirovať odborníkov z rôznych vedných odborov.

Treba oceniť, že kniha prináša do nášho prostredia nové nástroje na meranie duchovných zápasov: Škálu náboženských a duchovných zápasov (RSS) a dotazník Negatívneho náboženského copingu (NRC, B-RCOPE). Tieto nástroje sú validizované – a v prvom prípade aj upravené – pre české prostredie, ktoré sa oproti iným analyzovaným prostrediam vyznačuje nižšou mierou deklarovanej religiozity a vyššou mierou spirituálnej difúznosti. Z tohto dôvodu niektoré aspekty použitých nástrojov vyžadujú modifikáciu, keďže spirituálne rozlíšenia bežné v religióznejších prostrediach dávajú v českom prostredí menší zmysel. Výskum pomohol identifikovať skupiny, ktoré prežívajú väčšiu mieru duchovných zápasov, pričom autorka presvedčivo zdôvodňuje čiastkové rozdiely medzi výsledkami oboch škál

a navrhuje rámce ich použitia. Uvedené výsledky porovnáva s výsledkami v relevantnej odbornej literatúre.

Výskum, ktorý kniha prezentuje, potvrdil spojitosť medzi skúsenosťou traumy v detstve a duchovnými zápasmi v dospelosti. Všetky uvedené typy traumy v detstve sa spájali so všetkými uvedenými typmi duchovných zápasov, no obzvlášť intenzívne boli prežívané démonické zápasy. Sféra transcendencie sa ukázala byť integrálnou súčasťou celkovej vzťahovej sféry človeka. Súvis medzi traumou v detstve a duchovnými zápasmi v dospelosti sa potvrdil aj u respondentov, ktorí sa nepovažovali za náboženských. Tomuto fenoménu sa zatiaľ v odbornej literatúre nevenovala väčšia pozornosť. Je nepochybne významný aj pre pastoračnú starostlivosť v prostrediach s vysokou mierou spirituálnej difúznosti.

Na základe realizovaného výskumu autorka konštatuje spojitosť medzi stavom fyzického a mentálneho zdravia a duchovnými zápasmi. Jej výskum preukázal výraznú spojitosť medzi duchovnými ťažkosťami na jednej strane a depresiou, rakovinou, astmou a bolesťami chrbta na druhej strane. Najmä súvis duchovných zápasov s astmou a bolesťami chrbta je v odbornej literatúre do veľkej miery neprebádanou oblasťou. Výskum bol limitovaný problémom určenia smeru kauzality.

Psycho-spirituálna súvislosť sa ukazuje ako kľúčová pri analýze prípadovej štúdie, ktorej výsledkom bolo konštatovanie posadnutosti v duchovnom zmysle. Pre označenie symptómov participantky za prejavy posadnutosti bolo nevyhnutné konfrontovať ich so širokým spektrom možných lekárskejších vysvetlení a vylúčiť ich psychotický pôvod. Autorka predstavuje komplexnú analýzu životného príbehu participantky – jej osobnostných zmien, typov prežívaných duchovných zápasov a prechodov medzi „vnútornou“ a „vonkajšou“ religiozitou.

Dôležitou myšlienkou celej knihy je skutočnosť, že kvantitatívne výskumy najčastejšie potvrdzujú negatívnu asociáciu duchovných zápasov a zdravia človeka, čo potvrdili aj autorkine štúdie. Kvalitatívna štúdia naznačuje opak. Autorka zámerne vybrala prípadovú štúdiu, ktorá opisuje práve túto tendenciu. V závere tak ide o to, že oblasť duchovných zápasov a spirituality je mimoriadne delikátna záležitosť, ku ktorej musíme pristupovať pozorne. Významom duchovných zápasov môže byť (a podľa autorky aj má byť) výzva k osobnostnej a duchovnej zrelosti. To sa však môže udiť len vtedy, keď človek dokáže prijať duchovný zápas ako výzvu a nepoddá sa mu v zmysle re-

zignácie, popretia, vyhnutia sa niečomu nepríjemnému, úteku pred ním, či iných obranných mechanizmov.

Silnou stránkou viacerých kapitol je priekopnícky výskum témy v českých podmienkach, zohľadnenie rozsiahlej reprezentatívnej vzorky českej populácie, ako aj preskúmanie aspektov témy, ktoré sú v medzinárodnom kontexte zatiaľ nedostatočne osvetlené. Limitáciou je zväčša nízky podiel explicitne náboženských respondentov.

V záverečnej bilancii autorka prehľadne a presvedčivo sumarizuje hlavné zistenia svojho výskumu, jeho silné stránky a limity, kvantitatívne a kvalitatívne aspekty, ako aj implikácie pre prax. Určuje možné smery ďalšieho výskumu, ktorý by doplnil získané poznatky, a predkladá metodologické návrhy pre jeho uskutočnenie.

Celkovo je kniha hodnotným príspevkom k výskumu spätosti medzi duchovnými zápasmi a zdravím človeka a prináša do domáceho i zahraničného prostredia inovatívne podnety, ktoré sú užitočné tak pre ďalší výskum, ako aj pre prax.

prof. Peter Šajda, PhD.
Trnavská univerzita